Núm. 17.- abril-juny 2005

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ D'ARXIVERS VALENCIANS

TRAMITACIÓ PARLAMENTÀRIA DEL PROJECTE DE LLEI D'ARXIUS

Per fi tenim llei d'arxius, podem dir. Quasi som l'última comunitat autònoma que es dota d'una llei que regule la gestió dels seus documents, però ara ja la tenim. Però, quina llei?

Sincerament, pensem que no la més desitjable. Encara que amb les millores introduïdes i que ara comentarem, la llei no s'acaba de mullar en algunes qüestions, i en les que ho fa, és sense criteri (com obligar a classificar documents únicament amb el criteri orgànic-funcional). No acaba de suposar un compromís, i el que més s'esperava, una espenta, una plataforma i un impuls per als arxius i els professionals que es fan càrrec d'ells.

Malgrat ser una qüestió que no hauria de ser problemàtica políticament, perquè governe qui governe ha d'haver unes responsabilitats en aquest sentit, s'ha utilitzat de forma partidista.

La participació de l'Associació d'Arxivers Valencians, com a associació dels professionals dels arxius a la Comunitat Valenciana, ha estat limitada per la voluntat dels redactors de la llei. Amb una premura de pocs dies, la Direcció General d'Arxius va lliurar el text de l'avantprojecte a l'associació, amb la voluntat de que es proposaren canvis i millores. Les nostres propostes es van plasmar en un document lliurat a la DG, encara que pràcticament no es van arreplegar canvis en el text que es va presentar finalment davant les Corts.

El projecte de llei d'arxius va ser presentat en les Corts Valencianes el 22 de novembre de 2004 (R.E. 18223). En entrar, va adquirir el número d'expedient 01.00.01.00-10/2004. La Mesa de les Corts el va qualificar i admetre a tràmit en la reunió del 2 de desembre de 2004, i el va trametre a la comissió permanent legislativa competent: la Comissió d'Educació i Cultura, per a la seua tramitació. Com és preceptiu, la Presidència de les Corts n'ordenà la publicació en el Butlletí Oficial de les Corts Valencianes (núm. 80, de 28 de desembre de 2004, pàg. 13031).

En publicar-se, s'obri el termini de presentació d'esmenes, que va ser prorrogat fins a 14 de febrer de 2005, a sol·licitud del Grup Parlamentari Socialista, que a més, va presentar una esmena a la totalitat (BOCV núm. 90, de 18 de febrer de 2005, pàg. 16636), debatuda i rebutjada en la sessió de Ple de 23 de febrer.

A partir d'aquest moment, i del coneixement del projecte que s'anava a tramitar definitivament, l'Associació va adaptar la proposta a l'avantprojecte per tal de fer arribar a tots els grups parlamentaris les possibilitats de millora (que eren moltes i molt raonades tècnicament) de la llei, de cara a que tots presentaren les esmenes pertinents. Es va sol·licitar una entrevista amb els representants dels tres grups parlamentaris (Popular, Socialista, i Esquerra Unida-Els Verds-Esquerra Valenciana:Entesa) i se'ls va lliurar la mateixa documentació, amb una explicació i justificació de les propostes. A partir d'ací, cada grup va funcionar i preparar les seues esmenes (en algun, cas, el Socialista, ja estaven preparades) i també les seues intervencions i els seus debats, i els se s'ha donat assessorament tècnic a tots aquells que puntualment ho han sol·licitat.

Quant a esmenes al articulat de la llei, se'n van presentar 253 en total, 9 del Grup Parlamentari Popular, 128 del Grup Parlamentari Socialista i 116 del Grup Parlamentari Esquerra Unida-Els Verds-Esquerra Valenciana:Entesa.

Durant tot el procés de tramitació parlamentària, la voluntat del Grup Parlamentari Popular, com a majoria que recolza al Consell, ha estat no modificar en essència el projecte inicial. Però, en ares d'estratègia política, també han volgut deixar aïllat al Grup Socialista, i han preferit abans pactar i aprovar esmenes del Grup de l'Entesa, cosa que aquest grup ha entés i aprofitat perfectament per millorar un text ple de carències.

La Comissió d'Educació i Cultura, en reunió de 5 de març de 2005 va nomenar la Ponència (BOCV núm. 99, de 18 d'abril de 2005, pàg. 17031), i que va estar conformada per:

- **Carmen Nácher (GP Popular)**
- **Carolina Salvador (GP Popular)**
- **Isabel M. Escudero (GP Socialista)**
- **Ana Noguera (GP Socialista)**
- **Ramón Cardona (GP Esquerra Unida-Els Verds-Esquerra Valenciana:Entesa)**

Aquesta ponència es va reunir el 14 d'abril i va elaborar l'Informe (BOCV núm. 99, de 18 d'abril de 2005, pàg. 17032) que s'ha d'elevar per al seu debat en comissió. Aquesta es va reunir novament el 10 de maig, i va aprovar un dictamen (BOCV núm. 105, de 23 de maig de 2005, pàg. 17565) en el qual, al text inicial, s'afegiren 3 esmenes transaccionals i s'aprovaren 6 esmenes del Grup Parlamentari Popular, 2 del Grup Parlamentari Socialista, 15 del Grup Parlamentari Esquerra Unida-Els Verds-Esquerra Valenciana:Entesa).

Finalment, el Ple, en sessió d'1 de juny de 2005, va aprovar el text definitiu de la Llei d'arxius. Es van aprovar o transaccionar 36 esmenes del Grup Parlamentari Esquerra Unida-Els Verds-Esquerra Valenciana:Entesa, i 3 del Grup Parlamentari Socialista.

Així, entre les esmenes aprovades en comissió, i les aprovades o transaccionades en Ple, el text ha incorporat, com comentàvem, alguns aspectes importants, com ara:

- Encara que és qüestió discutible, s'ha resolt quina serà la conselleria competent en arxius: la de Cultura. Una solució més coherent, al meu parer, havera estat l'adscripció a una conselleria horitzontal, com ara la Conselleria de Presidència o la d'Administracions Públiques. D'altra banda, suposa que continua primant-se la visió i funció cultural dels arxius, que la tenen, però es tractava de fomentar la participació d'aquets en la gestió administrativa i la repercussió en aquesta de la gestió documental, segons es reitera al llarg de la llei.

continua en pàg. 2 ▶

- També és discutible, però s'ha incorporat a última hora, transaccionat en el Ple, que l'arxiu capçalera del sistema siga l'Arxiu de la Generalitat, que previsiblement no serà sinó un lastre de l'actual Arxiu Central.

- Han quedat més definides les responsabilitats dels arxius privats.

- També els requisits per a formar part del Sistema Arxivístic Valencià es perfeccionen.

- La Junta de Qualificadora de documents administratius es reunirà quatre vegades (en compte de 2), i els resultats que aproven (taules de valoració) serán vinculants.

- El Consell Assessor d'Arxius comptarà, com a mínim, amb 2 arxivers. Aquesta major presència de professionals haguera estat també desitjable en altres òrgans del sistema.

- No s'obliga ni es remet a utilitzar la normativa internacional vigent en matèria de descripció.

- Sempre es parla de personal qualificat i suficient, i instal·lacions adequades. Esperem que es concreten més i millor aquests aspectes en el desplegament reglamentari de la Llei.

- Es crea un Títol complet (IV) sobre infraccions i sancions, molt demandat per tots els sectors. S'ha optat per incloure tot un títol, i no per remitir a la Llei 4/1998, de Patrimoni Cultural. En canvi, sí es referencia la llei en el cas de les definicions i acotacions de termes tan necessàries quant als aspectes tècnics, i, per increible que parega, en la Llei d'arxius, no hi ha definició d'arxius. Ja sabem que figura a la Llei de Patrimoni, però es podia haver modificat, com a mínim, o millorat.

- L'excepcionalitat de l'externalització dels arxius a empreses privades, una de les banderes del Grup de l'Entesa es va transaccionar amb el Grup Popular. Però a canvi, algunes altres qüestions necessàries van quedar molt diluïdes, com ara l'obligació de que tots els arxius han de dotar-se d'un reglament.

El nostre parer és crític, sens dubte, com no podria ser d'un altra manera sí som nosaltres qui hem d'aplicar aquesta llei, i som els que coneguem les necessitats documentals de l'administració i dels investigadors.

La llei ha estat tramesa al President de la Generalitat per a la promulgació en nom del Rei, i la escaient publicació en el DOGV i en el BOE.

Ara esperem, com s'ha promés, que el desplegament normatiu de la llei es faça efectiu i siga eficaç, que es compte amb els professionals a l'hora de redactar-ho, i de veres comprometa a les autoritats a dotar d'instal·lacions, personal i mitjans a les institucions que tenen l'obligació de conservar la memòria històrica col·lectiva.

Mª José Cubells,
arxivera de les Corts Valencianes

En record d'un company, d'un amic

Vaig conèixer l'Alex, encara que jo sempre li he dit Alejandro, quan ell estava acabant Humanitats i jo era un recent però madur (en edat) Llicenciat en Geografia i Història, gràcies a una persona que ha tingut molt que veure en la nostra trajectòria professional i que no és una altra que la professora Rosa Monlleó. Rosa ens va encaminar en la professió dels papers perquè tots i totes sabeu que amb aquestes especialitats que hem estudiat pocs camins hi ha: La universitat, en la que l'Alex haguera fet un bon paper, tanca les portes als millor preparats per obrir-les als millors recolzats, la Secundària, on les places són ben poques encara que la necessitat és molt gran. Les bibliotèques on les places tampoc abunden. Els Museus que no cal parlar-ne. I els Arxius, per la que ens vam decantar i en la que l'Alex, després de patir molt, al igual que qüasi tots els que entrem en aquesta professió, primer com a becari de l'UJI, després com autònom per a la Generalitat, de nou com a becari per a l'Arxiu Històric Provincial i l'Ajuntament d'Onda, va aconseguir que aquest últim, i gràcies a la seua bona tasca al front de l'Arxiu, li reconegué els seus mèrits (cosa que no havia fet l'Ajuntament del seu poble) i, recentment, el contractaren com a funcionari interí. Quant ens varem alegrar i quant poc ha durat la joia. S'han acabat les trucades de l'arxiver major d'Onda, com jo li deia, a l'arxiver major del cadastre, com ell em deia a mi (encara que a mi l'administració encara no m'ha reconegut el càrrec), per a contar-nos les penes de la nostra professió i, perquè no dir-ho, de la nostra vida. L'Alex i jo, com a bons ateus o agnòstics, ens feiem, l'un a l'altre, la faena de confessor i confessat, era així com la dura vida de l'arxiu intentavem fer-la més lleugera. No tot eren penes també hi havia alguna alegria però d'aquestes també heu participat altres: les presentacions de llibres, la publicació d'articles, les 1es JORNADES D'ARXIUS I FONTS HISTÒRIQUES DE LES COMARQUES DE CASTELLÓ (ONDA, 21 i 23 DE NOVEMBRE 2003), les 3es Jornades de l'Associació d'Arxivers Valencians de l'any 2004 i, com no, el 1er Congrés d'Història del Seminari d'Història Local i Fons Orals, el sopars i les llargues tertúlies i debats els divendres de reunió del Seminari.

Però abans d'acabar vull prometre't una cosa, que la lluita comuna que els dos teniem, l'Arxiu Històric de Castelló de la Plana, la seua sèu, el seu personal, el seu edifici, la pense continuar encara que siga sols.

L'Alex ens has deixat sols però no te'n aniràs mai, recorde que ta mare em digué un trist dia al Tanatori de La Vall: Manolo, tindràs on bon record d'ell?. I jo li vaig dir- no puc tindre més que bons records d'Alejandro.

Doncs bé, crec que els teus pares i germà, igual que la teua mare "dida" (Rosa), que els teus amics i amigues, que la teua dona, que els teus companys i companyes, encara que de vegades et renyiem i tu t'enfadaves, fins que parlaves en algú i tot s'oblidava, mai podrem oblidar-nos de la teua energia, de la teua vitalitat, de la teua bonhomia, en definitiva de la teua vida, de la teua aportació i de tot allò bó que ens has deixat. Bò, Alex, ja ens trucarem, salut.

Manolo Vicent

L'ARXIU MUNICIPAL D'ALCOI INCORPORA L'ARXIU DE L'ANTIGA CASA DE BENEFICÈNCIA

El passat mes de maig l'Arxiu Municipal d'Alcoi rebia la documentació de l'antiga Casa de Beneficència, propietat de la Fundació del mateix nom que hui és titular del Llar Infantil i del Col·legi Santa Anna. Esta documentació l'hem organitzada en set seccions:

1. Govern: llibres d'actes (1854-1990), correspondència i reglaments (1893-1989).
2. Patrimoni (1857-1989).
3. Administració d'acollits (1911-1968).
4. Comptabilitat (1940-1991)
5. Penya "Pro-Niños Beneficencia" (1956-1987)
6. Fototeca, amb 130 fotografies (1960-1980)
7. Biblioteca: Un Diccionari de la Llengua Castellana, de la Reial Acadèmia Espanyola, Madrid, 1837.

A banda hi ha una col·lecció de 23 pel·lícules del Llar Infantil, entre 1960 i 1980, en format Súper 8, que està previst que siga depositada a la Filmoteca Valenciana; la Fundació i l'Arxiu Municipal en conservaran una còpia en DVD.

La primera Casa de Beneficència

Durant l'any 1854 Alcoi patí la pandèmia de còlera més terrible de la seua història, a conseqüència de la qual havien quedat nombrosos òrfens. L'Ajuntament va disposar la creació d'una Junta de Beneficència, presidida per l'arxiprest, el capellà José González Torres, que gestionaria la creació d'una Casa de Desemparats per a acollir tots estos desvalguts. Esta comissió va adquirir uns locals en l'edifici que anys abans havia sigut convent de Sant Francesc.

El dia 8 de desembre, festivitat de la patrona dels Desemparats, s'inaugurava esta primera Casa de Beneficència. En 1861 la Casa va passar a estar davall l'administració de nou religioses carmelites de la Caridad procedents de la Casa de Vic. La Beneficència proporcionava als acollits en ella instrucció primària i classes de religió i moral, però a canvi havien de treballar en l'aprenentatge d'un ofici amb el producte de la qual es poguera subvencionar el cost de la seua estada i manutenció. Per a sufragar les despeses de la Casa, es va instal·lar un teatre en què les xiquetes oferien representacions de caràcter religiós, mentres els xiquets van formar una banda de música que amenitzava les representacions. A més les religioses venien els productes que fabricaven els asilats i van obrir un servici de banys públics. Tres anys després la Casa acollia en total 51 persones ancianes, 49 jóvens i 60 xiquets i xiquetes.

La Casa de Beneficència del carrer Orberà

Amb el pas de temps la primitiva Casa de Desemparats va quedar obsoleta i amb greus carències d'higiene i salubritat, per la qual cosa la Junta va pensar a erigir un nou edifici. A això se sumava el gran nombre de peticions que es registraven per la crisi industrial i l'amenaça de retirar les carmelites per la seua Superiora si no es milloraven les condicions higièniques de l'establiment. Per al nou edifici es va aprofitar el solar en el barri de Santa Elena on s'havia previst alçar un col·legi de benedictines, impulsat pel bisbe d'Almeria, José Orberá Carrión. Amb projecte de l'arquitecte municipal José Moltó Valor, el 2 d'octubre de 1887 s'inaugurava en el carrer Orberà, una nova Casa de Desemparats, coneguda popularment com la Beneficència, la fàbrica de la qual va costar prop de tres milions de reals de l'època.

A pesar dels donatius i almoines rebuts, per a poder concloure la construcció de l'edifici les religioses van haver de hipotecar-lo a canvi d'un préstec de 75.000 pessetes atorgat pel Mont de Pietat local. Però com era previsible, les religioses no podien mantindre la Casa i a més amortitzar el préstec, amb la qual cosa en uns anys el deute se va anar incrementant fins que en 1909 es va arribar a un conveni pel qual el Mont de Pietat condonava el préstec i els interessos deguts a canvi de la cessió d'uns locals en la mateixa Casa de Beneficència per a instal·lar les seues oficines.

A banda de la contribucions particulars i de l'Ajuntament, la Casa de Desemparats obtenia també ingressos d'uns banys públics que havia obert en el mateix edifici amb dutxes, banyeres i banys de vapor, als que acudien els treballadors setmanalment per a endreçar-se i, quan arribava el bon temps, a disfrutar d'un bany en l'estany que hi havia en l'exterior de la Casa. Finalment, es va establir per uns anys un servici de funerària, que venia taüts a preus populars i s'encarregava també de qualsevol classe de servicis fúnebres.

En 1865 la Beneficència acollia 157 asilats de qualsevol tipus i edat (jóvens, expòsits, ancians i invàlids), encara que a mesura que va transcórrer el temps este número es va reduir a més de la meitat, degut sens dubte a l'escassetat de personal i recursos per a poder atendre'n a més. Fins a arribar a 1935 que només s'acollien a setanta-una persones.

La Casa de Beneficència, hospital de guerra

Durant la Guerra Civil, en la Casa de Beneficència va ser instal·lat l'Hospital de Sang núm. 2 (després rebatejat com a Clínica Militar núm. 1), sota la direcció del doctor Luis Segura Gisbert. Els asilats que fins llavors havien residit en esta casa van ser enviats a la Casa Asil dels Ancians Desemparats. Este hospital es va encarregar d'atendre milers de soldats ferits, procedents dels fronts d'Andalusia, Extremadura Llevant, Terol o de Castelló. En esta Clínica Militar eren ingressats els soldats que no necessitaven cirurgia sinó tractament mèdic per estar malalts de bronquitis, tisi, pneumònia, gastritis o tifus. La resta, afectat per ferides de guerra, era dirigit a l'altre hospital de sang, el "Sueco-Noruego".

La Llar infantil

En la dècada de 1950 les carmelites van ser substituïdes per la religioses de Santa Anna, procedents de la casa de Saragossa. A pesar de la seua monumentalitat, la Casa de Beneficència ja no reunia en la dècada de 1960 les condicions exigibles per a este tipus d'establiments i la sensibilitat social també havia mudat. Atenent estes raons la Junta havia decidit mudar el nom de Casa de Beneficència pel de Llar Infantil. De la mateixa manera, el Mont de Pietat i Caixa d'Estalvis d'Alcoi va escometre a les seues expenses la construcció d'un nou col·legi i residència destinat a Llar Infantil, cedit el dimarts 8 de novembre de 1972 a la Junta de Beneficència, permutant-lo per l'edifici del carrer Orberà que, després de 85 anys de prestació benèfica, seria demolit per a construir una nova residència per a ancians.

Josep Lluís Santonja
Arxiu Municipal d'Alcoi

P.S. Fotografia: La Casa de Beneficència, ca. 1880-1890. *Fototeca Municipal d'Alcoi.*

Todo tipo de archivos:
administrativos, centrales, históricos, ...
Múltiples entidades:
municipios, comunidades, ministerios, universidades, empresas, ...
Diferentes normas:
ISAD (G) e ISAAR (CPF), EAD, ...

Calidad en gestión de archivos
Convergencia de tradición y actualidad
Rentabilidad inmediata, perspectiva de progresión y garantía de permanencia
La experiencia al servicio de la innovación
Una aplicación estándar para múltiples sistemas particulares

Completo desarrollo funcional con la más actual tecnología
Flexibilidad y capacidad de adaptación de una aplicación generalista
Amplia gama de servicios especializados

baratz

En primera línea en
Sistemas de Información y Gestión del Conocimiento

Servicios de Teledocumentación, S.A.
Raimundo Fernández Villaverde, 28 28003 Madrid (España)
Teléfono +34 91 456 03 60 · Fax +34 91 533 09 58
www.baratz.es · E-mail: informa@baratz.es

UNE-EN ISO 9001:2000

El Projecte de Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC) en marxa.

A conseqüència de la publicació de la Norma Internacional de Descripció Arxivística ISAD(G) el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Associació d'Arxivers de Catalunya han engegat el Projecte de Norma de Descripció Arxivística de Catalunya amb l'objectiu de normalitzar i homogenitzar les pràctiques descriptives de la comunitat arxivística internacional per tal de facilitar l'intercanvi d'informació sobre el patrimoni documental. La ISAD (G), com es manifesta a la seua introducció, "constituix només una guia general per a l'elaboració de descripcions arxivístiques i s'ha d'utilitzar juntament amb les normes nacionals existents o bé com a base per al seu desenvolupament". Partir d'aquesta premissa formulada a la introducció de la ISAD(G) naix el present projecte anunciat per la Generalitat catalana, amb la clara voluntat d'elaborar una norma catalana que desenvolupe la Norma ISAD (G), d'acord amb la realitat arxivística d'aquella autonomia, amb la finalitat que esdevinga una eina de normalització dels treballs de descripció a Catalunya.

A continuació presentem una proposta de gènesi, evolució i persones que podrien participar en l'esmentat projecte si el volguerem desenrotllar a la Comunitat Valenciana:

1. Inicis que marcaren els objectius
2. Organigrama, amb un organigrama inicial, una reorganització del projecte, una taula de participants (més ara que ha entrat en vigor la Llei Valenciana d'Arxius).
3. Metodologia i treball a realitzar
4. Calendari previst, que pot comprendre varis anys.
5. NODAV provisional
6. Esmenes a la NODAV provisional.

Joan Francesc Pi i Aparici
Arxiver Municipal de Sueca.

A la ciutat de Gandia ha tingut lloc la presentació de dos llibres, gràcies als quals podem saber-ne una mica més dels nostres arxius. El primer d'ells va ser donat a conéixer el passat 20 de maig a l'Ajuntament de Gandia. En ell, el seu autor, l'historiador Vicent Olaso, fa un repàs a la vida de la ciutat a través de El Manual dels Consells de Gandia a la fi del S XV. Aquest llibre ha estat editat per la Universitat de València i és el fruit d'anys d'investigació i treball del seu autor que avui en dia és el cap del Departament de Cultura de l'Ajuntament d'Oliva. Vicent Olaso fa un repàs als apunts financers, a la seguretat front

l'amenaça turca, als enfrontaments entre senyors per dirimir competències.... i tot allò relacionat amb la vida quotidiana. Com va dir Ferran Garcia Oliver el dia de la seua presentació "el llibre recull el batec diari de la vida de Gandia a través de la seua administració pública..."

L'altra obra es va presentar el 15 de juny amb el títol de El Marquesat de Jura Real. És el quart número de la col·lecció Arxius i Famílies, editada per Edicions La Xara i patrocinada conjuntament pels ajuntaments implicats i la Mancomunitat de Municipis de la Safor. Són tres els seus autors: Francesc Mezquita, professor de Geografia i Història, l'arxivera Maite Framis i l'historiador i arxiver de Gandia, Jesús E Alonso. Aquest llibre recull la vida de la família dels Castillo, originaris de la Safor i una de les famílies més destacades de la història valenciana, des dels seus orígens humils, el seu ascens i la pèrdua del seu protagonisme en la vida pública. També s'hi fa referència als abundants fons documentals originals dipositats a l'Arxiu Històric de la ciutat Gandia, una part dels quals es troba exposat a les vitrines del seu vestíbul.

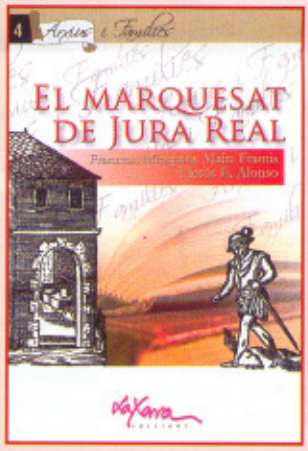

Mercé Fornés

Arxivera de la Mancomunitat de Municipis de la Safor

WEBinformació

En la plana web de l'Associació (http://www.arxiversvalencians.org) el lector pot trobar les novetats sobre les ofertes de treball públiques i privades del sector arxivístic, les últimes notícies de premsa, un buidatge de butlletins oficials amb totes les convocatòries i els cursos, màsters i bèques que t'interessen.

CRÈDITS Per col·laborar en aquesta publicació dirigiu-vos a vocalia4@arxiversvalencians.org

Butlletí Associació d'Arxivers Valencians / nº 17 / abril-juny 2005.
Publicació trimestral.
Direcció i redacció: AAV (Lidón París Folch; Joan F. Pi Aparici)
Diseny Gràfic: TALLER DIGITAL 963 387 188
Impressió: Imprenta Lliso 963 680 047
I.S.S.N.: 1578-0538
D.L.: V-1127-2002

L'ASSOCIACIÓ T'INTERESSA, INSCRÍU-TE EN:

ASSOCIACIÓ D'ARXIVERS VALENCIANS
www.arxiversvalencians.org
APARTAT DE CORREUS **13055** - 46080 VALÈNCIA